

https://doi.org/10.31516/2410-5325.070.02

УДК 930.85:338.48

Л. Д. Божко, доктор культурології, доцент, завідувач кафедри туристичного бізнесу, Харківська державна академія культури, м. Харків
bozhkolubov04@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-3532-7439>

ПОВІЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК НОВА ФІЛОСОФІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИЗМУ¹

Розглянуто передумови виникнення і розвиток нової концепції європейського туризму — повільного туризму. Дослідження надає нового розуміння явища з точки зору цільового процесу споживання та нових потреб суспільства, зумовлених новою філософією «повільного життя», озайомлює з проявами нового культурного явища — «повільний рух». Особливу увагу приділено аналізу наукових публікацій на тему повільного туризму західними вченими, який свідчить про зростаючий інтерес науковців до цієї теми. Виокремлено чотири напрями досліджень: значення часу в процесі поїздки; місцезнаходження та діяльність у пункті призначення; транспортні засоби і досвід подорожей; екологічна обізнаність. Виконане дослідження дозволяє дійти висновку, що концепція повільного туризму, яка зародилася в Італії, набуває дедалі більшої уваги і сприймається як альтернатива сучасному масовому туризму та його негативним впливам на місця, спільноти і, можливо, також самих туристів. Висунуто припущення, що концепція повільного туризму в умовах пандемії COVID-19 може стати для українського туризму однією з провідних.

Ключові слова: *повільний рух, повільний туризм, повільна подорож, повільне місто, туристична мотивація, сталий туризм.*

L. D. Bozhko, Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Head of the Department of Tourism Business, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

SLOW TOURISM AS A NEW PHILOSOPHY OF EUROPEAN TOURISM

The aim of this article is to get acquainted with the manifestations of the new cultural phenomenon of “Slow motion” and to summarize the results of research by Western scientists on the concept of “Slow tourism”. The relevance of the study is due to: the emergence and development of the concept of slow tourism — a new diverse culture that has an ideological unity, operates in various fields, but does not have a single center and common organizational boundaries; the lack of research on this subject in Ukraine.

Research methodology. The methodological basis of this study is systematic and comparative approaches, as well as a problem and analytical analysis to study the principles, areas of focus and trends of the research in a new trend in tourism — slow tourism. The content analysis and argumentation analysis were used for a text analysis.

¹ This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License

Results. The preconditions for the emergence and development of a new concept of European tourism — slow tourism are considered. The study provides a new interpretation of the phenomenon in terms of the target process of consumption and new needs of society, due to the new philosophy of “slow life”, introduces the manifestations of the new cultural phenomenon of “slow motion”. Particular attention is paid to the analysis of scientific publications on the topic of slow tourism by Western scientists, which indicates the growing interest of scientists in this topic. There are four areas of research: the value of time during the trip; location and activity at the destination; vehicles and travel experience; environmental awareness. The study concludes that the concept of slow tourism, which originated in Italy, is receiving increasing attention and is perceived as an alternative to modern mass tourism and its negative effects on places, communities and, perhaps, tourists themselves. The author suggests that the concept of slow tourism in the COVID-19 pandemic may become one of the leading ones for Ukrainian tourism.

Novelty. For the first time, an attempt is made to highlight a new interpretation of the phenomenon of “slow tourism” in terms of targeted consumption and new needs of society, due to the new philosophy of “slow life”. The results of research by Western scientists are analyzed and summarized.

The practical significance. The key results of this study can be used by researchers and public administration bodies responsible for the organization of tourism in the region and higher educational institutions of culture and arts of Ukraine, Europe and the world to further improve research activities.

Keywords: *slow motion, slow tourism, slow travel, slow city, tourist motivation, sustainable tourism.*

Актуальність теми дослідження. Однією з головних характеристик сучасного суспільства є швидкість. Це критерій, за яким ми визначаємо цінність діяльності: наші успішність та ефективність. Сучасна людина постійно кудись поспішає — жити, працювати, відчувати, отримувати задоволення. На думку соціологів, темп життя сучасної людини став протиприродним і виникла потреба в уповільненні швидкості життя.

Сьогодні соціокультурні тенденції виокремлюють туризм і дозвілля, які поєднують задоволення на фізичному, емоційному, соціальному й культурному рівнях, водночас від кількісних характеристик дедалі більше схиляються до якісних: потреба у внутрішній життєвій силі, пошук сенсу життя, готовність до контактів з іншими. Цей новий попит відображає загальні тенденції та потреби, що виникають у суспільстві. На одній з міжнародних конференцій в Оксфорді, із закликом «пригальмувати», виступили відразу двоє доповідачів — Карл Оноре і Беррі Шварц. Обидва — автори книг на тему «повільного життя» — нової європейської філософії, яка пропагує культурні зрушення в контексті уповільнення темпів життя (Honore, 2004).

Рух «повільне життя» почався з протесту італійця Карло Петрині проти відкриття в 1986 р. ресторану McDonald's у Римі, що стало

поштовхом до створення руху за повільне харчування (Petrini, 2001). Згодом це переросло в субкультуру в інших сферах, таких як організація «Cittaslow» для «повільних міст». З'явилися прихильники руху повільної науки, освіти, мистецтва та інших аспектів культури, зокрема і туризму.

Некваплива манера подорожувати набула наймасовішого відгуку також в Італії, де під гаслом повільного туризму пройшов 2019 рік. Для поширення ідеї повільного туризму Міністерство культурної спадщини, культурної діяльності і туризму Італії запустило портал з картою головних шляхів повільних мандрівників. Крім Італії, ідеї повільного туризму широкого поширення набули також в Іспанії та Франції.

Постановка проблеми. Появі та розвитку концепції повільного туристичного руху сприяли три інновації в секторі туризму: стійкість прибережних районів (Heitman, Robinson, Povey, 2011); досягнення у сфері якості послуг і впровадження моделі SERVQUAL в індустрії гостинності (Lowry, Back, 2015); новий акцент на емоціях і цінностях у якості ключових факторів для мандрівників, які мають обирати серед кількох напрямів (Aguiló; Alegre; Sard, 2005). Таким чином, повільний туризм (Slow tourism) являє собою новий тип туристичних поїздок і набуває дедалі більшої популярності у світі (Fullagar, Wilson, Markwell, 2012). «Повільний рух» — це нова різноманітніша культура, що має ідейну єдність, діє в найрізноманітніших сферах, але не має єдиного центру і загальних організаційних меж. Безперечно, Україна не залишиться осторонь цих процесів, зрештою ідеї «повільного життя» знайдуть своїх прихильників і серед українців, а реалізація цих ідей потребуватиме теоретичного підґрунтя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення Slow Movement (повільного руху), а також різних напрямів слоу-філософії, які закликають не поспішати, жити спокійніше і вдумливіше, академічне співтовариство звернулося у 2000-х рр. У західній науковій літературі цей феномен розглядається з різних точок зору: можливості для напрямів і бізнесу, тенденції в туризмі, мотивації та стійкості (Dickinson, Lumsdon, 2010; Fullagar, Wilson, Markwell, 2012; McGrath, Sharpley, 2016; Oh, Assaf, Baloglu, 2016; Yurtseven, Kaya, 2011). В українському науковому дискурсі ґрунтовні дослідження на цю тему відсутні.

Мета статті — ознайомитися з проявами нового культурного явища «повільний рух» і узагальнити результати дослідження західних учених концепту «повільний туризм».

Методологічною основою дослідження стали системний та порівняльний підходи, а також проблемний та аналітичний аналіз для вивчення принципів, напрямів спрямованості й тенденцій дослідження

нового напрямку в туризмі — повільного туризму. Для аналізу текстів використано контент-аналіз та аргументаційний аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституалізація повільного руху почалася в Італії в 1986 р. К. Петрині заснував у маленькому містечку Бра культурну асоціацію «Arci Gola», яка мала протистояти системі швидкого харчування. Метою цього руху було збереження місцевої етногастрономічної традиції, відродження унікальних, зникаючих продуктів, зупинення інтенсивного і монокультурного сільського господарства, збереження біорізноманіття та створення закладів громадського харчування з філософією слоуфуд (Parkins, 2006).

У 1999 р. Гейр Бертелсен і створений ним Усесвітній інститут повільності (The World Institute of Slowness) презентували своє бачення цілої «повільної планети». У книзі Карла Оноре вперше розглянуто, як можна застосовувати філософію «повільного» в кожній сфері людської діяльності і введено термін «повільний рух». К. Оноре описує «повільний рух» так: «повільний рух не про те, щоб робити все в темпі равлика. Це не луддистська спроба повернути всю планету до якоїсь доіндустріальної утопії. Навпаки, рух складається з таких людей, як ви і я, людей, які хочуть жити краще в мінливому сучасному світі. Ось чому повільна філософія може бути узагальнена одним словом: баланс. Бути швидким, коли має сенс бути швидким, і бути повільним, коли потрібна повільність. Прагніть жити в тому, що музиканти називають темпом джусто — з правильною швидкістю» (Honoré, 2004, р. 23).

У тому ж 1999 р. в Італії зароджується рух Cittaslow (повільне місто) (Cittaslow, 1999). До 2006 р. до руху доєдналися міста Німеччини, Норвегії, Великобританії, Нідерландів, Бельгії, Німеччини, Австрії. На 2018 р. організація налічувала вже 236 міст-членів, розташованих на всіх континентах. На жаль, України серед них немає. Особливе місце у філософії «повільних міст» посідає підтримка місцевого виробництва, зокрема продуктів харчування.

Членство в Cittaslow може отримати місто з чисельністю населення не більше 50 тис. осіб. Крім того, місту-претенденту необхідно підтримувати місцеве виробництво, мати велосипедні доріжки, паркові та прогулянкові зони. У таких містах не повинно бути протяжних автомагістралей і великих корпорацій, гіпермаркетів та ділових центрів, надлишку світлової реклами та шумового забруднення. Міська влада зобов'язана підтримувати чистоту навколишнього середовища і забезпечувати високу якість життя (Honoré, 2004, р. 81).

Кожне місто — член організації «Повільне місто», повинне прагнути відповідати 55 принципам руху, які становлять основу нової філософії міського життя, де головними є: поліпшення якості життя в місті;

протистояння усереднення і глобалізації; захист навколишнього середовища; пропаганда культурного розмаїття та унікальності кожного міста; створення умов для здорового способу життя (Honoré, 2004, p. 82).

Сьогодні можна виокремити наступні «Slow»-ідеї, на яких базується філософія Slow Movement: припинити поспішати, але встигнути все; встигнути все завдяки усвідомленому підходу до свого життя; якісний підхід завжди допомагає отримати радість від того, що робиш, головне — не втрачати здатності знаходити задоволення в дрібницях життя.

Зародившись у сфері харчування, «повільний рух» поширився на багато інших сфер людської життєдіяльності. Як зауважив Карл Оноре, «переконавшись у перевагах неквапливості в одній сфері, люди починають застосовувати ті ж принципи і в інших сферах свого життя» (Honoré, 2004, p. 244).

Крім згаданого «Всесвітнього інституту повільності», у списку організацій, що так чи інакше представляють «Повільний рух», — американський фонд «Продовжити мить» (“Long Now Foundation”), європейська «Спільнота уповільнення часу» (“Society for the Deceleration of Time”), Міжнародний інститут «International Institute of Not Doing Much», японський «Дозвіллевий Клуб» (“Sloth Club”). Усі ці організації мають на меті протиставити теперішньому образу мислення сучасних людей, основанийому на принципі «швидше і дешевше», переконання про перевагу стилю життя «повільніше та якісніше».

Уповільнення під час відпочинку описується терміном «повільна подорож» або «повільний туризм» (Rawlinson, 2011). Повільний туризм розвинувся як продовження філософії Slow Food і Cittaslow, що охоплює подорожі і туристичну діяльність (Heitmann, Robinson, Povey, 2011; Petrini, 2007). Повільний туризм нині розглядається переважно з точки зору поведінки споживачів, маркетингу або стійкого туризму. Теоретично «повільний туризм» містить оригінальну концепцію «доброго самопочуття», розроблену в 1959 р. американським лікарем Хелбертом Данном. Його ідея «гарного самопочуття» базується на чотирьох стовпах: здорове харчування, рух, розслаблення, культурне та духовне оновлення (Lanz Kaufmann, 1999).

Перші слоу-туристи з'явилися в 1989 р., коли група ентузіастів вирушила в подорож до Італії, зробивши своєю емблемою равлика. Сьогодні повільний туризм став сегментом ринку і, згідно з прогнозами, протягом наступних п'яти років у Західній Європі він зростатиме на 10% щорічно. Крім того, повільний туризм визнано «важливою альтернативою “сонця і моря” і культурного туризму» (Lumsdon, McGrath, 2011).

Повільна подорож може здійснюватися в будь-якому напрямі, але вона особливо популярна серед традиційних маршрутів для бекпекерів у таких напрямках, як Південно-Східна Азія, Центральна Америка або

Австралія. Його також часто ідентифікують у популярних районах автомобільних поїздок, таких як Канада, Австралія чи США.

Ідеї повільних подорожей набули відображення і в літературі. Нова серія книжок, що вийшла друком у травні 2010 р. у видавництві «Bradt Travel Guides», підтримує ідеї повільних подорожей, у яких основна увага приділяється місцевим громадам в обмеженому районі, часто виступаючи за використання громадського транспорту. Титули охоплюють: Bus-pass Британія, Повільний Норфолк і Саффолк, Повільний Девон і Ексмур, Повільний Котсуолдс, Повільний Північний Йоркшир і Повільний Суссекс, а також Національний парк Саут-Даунс.

Деякі принципи повільної подорожі, детально викладені в «Маніфесті повільної подорожі», опубліковано в журналі «Прихована Європа», який друкує статті, присвячені неквапливим поїздкам з низьким рівнем впливу, і пропагує тісніший контакт зі спільнотами, що перебувають у дорозі (Gardner, 2009, p. 10–14).

Слід зазначити, що повільний туризм став однією з «особливих тем» НТНІС 2020, 4-ї Міжнародної конференції «Спадщина, туризм і гостинність». Одним із результатів роботи цієї конференції є створення віртуальної лабораторії (Heritage & Slow Tourism LAB is a spin-off of the Heritage, Tourism and Hospitality, International Conference (НТНІС)). Ця віртуальна лабораторія об'єднує дослідників, студентів, власників бізнесу, професіоналів і політиків, які бажають додатково вивчити різні значення і практики повільного руху в пошуках способів збереження природної і культурної спадщини завдяки туризму й усупереч йому (<https://slowtourism.org/lab-committees/>).

На феномен «повільного туризму» звернула увагу і західна наукова академічна спільнота. Розпочалась жвава дискусія стосовно концепту «повільна подорож» та «повільний туризм». Визначити зміст поняття «повільний туризм» доволі складно. Серед науковців існує загальний консенсус щодо того, що, на відміну від його назви, повільний туризм — це не лише швидкість. Насправді він зосереджений переважно на понятті стійких подорожей, що дозволяє отримати більш культурне та екологічне рішення для подорожей. Тому терміни «повільна подорож» і «повільний туризм» визнані як такі, що позначають форми відпочинку, які відрізняються від основного напрямку. Слід також наголосити на тому, що визначення повільного туризму розширює сферу застосування альтернатив масового туризму, об'єднуючи три «Е» сталого розвитку Кемпбелла (1996) — економіку, навколишнє середовище і справедливість (economy, ecology and equity) (Campbell, 1996).

Попри дискусійність і відсутність єдиної думки стосовно понять «повільна подорож» та «повільний туризм», вони вільно використовуються в засобах масової інформації, науковій літературі й на сайтах, що

пропагують повільні подорожі або туризм, хоча виникають проблеми в разі долучення та класифікації повільного туризму. Більше того, складно чітко визначити сегмент туристичного ринку, якому адресована ця форма туризму, і, таким чином, розробити модель його розвитку (Burns, Peter, Bibbings, 2009; Hall, Michael, 2010; Higgins-Desbiolles, Freya, 2010).

Детальніше розглянемо основні точки зору на феномен «повільного туризму» в західній традиції. Кілька авторів зазначають, що, на відміну від інших форм відпочинку, повільна подорож передбачає як досвід подорожі, так і сам пункт призначення (Dickinson, Lumsdon, 2010; Dickinson, Lumsdon, Robbins, 2011; Lumsdon, McGrath, 2011). Дікінсон (Dickinson), Ламсдон (Lumsdon) і Робінс (Robbins) виокремлюють три головні аспекти повільної подорожі. Перший — «робити речі з правильною швидкістю», другий — «зміна ставлення до швидкості», третій — «пошук якості за кількістю». Ці автори також зазначають, що деякі туристичні спільноти й асоціації, прихильники повільного туризму вважають: повільні мандрівники повинні уникати поїздок на автомобілі і літаку й зменшувати викиди парникових газів (Dickinson, Lumsdon, Robbins, 2011).

На думку Ністіріану (Nistireanu), Доробанту (Dorobantu) і Такла (Tuclea), повільну подорож визначають дві складові: перша — провести щонайменше один тиждень відпустки в одному місці; друга — залишатися поруч з будинком і «вдивлятися» в оточення (Nistireanu, Dorobantu, Tuclea, 2011). Бабу та Калло (Babou and Callot) стверджують, що повільний туризм — це не лише вповільнення ритму туристичних подорожей, а й перевідкриття нас самих. Це передбачає як низький рівень вуглецю, так і терпіння, спокій, насолоду глибшим досвідом, удосконалення розуміння та ознайомлення з культурою країни перебування (Babou, Callot, 2009).

Ліпман (Lipman) та Мерфі (Murphy) (2012) зазначають, що стійке споживання за допомогою «повільнішого» транспорту та продуктів, зменшення мобільності й «менших» подорожей є фундаментальним для концепції повільного туризму. На думку Матоса (Matos), щоб бути справжнім, повільний туризм повинен слідувати двом основним принципам: час і прихильність до певного місця. Поняття часу в повільному туризмі означає зміну щоденних тимчасових відносин, зокрема інше сприйняття природи й життя в гармонії з місцем, його мешканцями і їх культурою. Навколишнє середовище сприймається не лише зором, але і всіма п'ятьма почуттями. Туристи повинні бути в змозі змінити темп, дивитися, а не бачити, сприймати навколишнє середовище, а не терпіти його (Matos, 2004).

З цього випливає, що філософія повільного руху частково є антитезою швидкому, у туризмі — масовому туризму. Водночас важливий істотний зв'язок з екологією і постійним розвитком, зумовлений інтересом до місцевості і місця, зокрема напрямками зелених подорожей (Dickinson, 2009; Dickinson, Lumsdon, 2010). Таким чином, сталий розвиток, який передбачає економічну, екологічну та соціокультурну стійкість, на думку Р. Метоса, має сприйматися як основа філософії повільного туризму (Matos, 2004, p. 103).

Прихильники повільної подорожі стверджують, що така мандрівка — це стан душі, що дозволяє подорожуючим повніше взаємодіяти з громадами на своєму шляху, часто надаючи перевагу відвідуванню місць, якими користуються місцеві мешканці, а не просто мандрувати згідно з путівниками. Таким чином, повільна подорож поділяє деякі загальні цінності з екотуризмом. Майбутнє Slow Travel націлене на зменшення викидів парникових газів у результаті скорочення поїздки на автомобілях та літаках. Уважається, що співпраця екологічної освіченості та економічно вигідних подорожей заохочуватиме людей до повільних подорожей (Rawlinson, 2011).

Відмовившись від бажань ознайомитися з усіма принадами країни за кілька днів, туристи зможуть досконально вивчити місто, до якого вони приїхали, занурюючись у місцеву культуру і колорит, пізнаючи історію та кухню. У своїй статті «Їжа, місце і справжність: місцева їжа та досвід стійкого туризму» Ребекка Сімс (Sims) стверджує, що місцева їжа може поліпшити туристичний досвід, оскільки тісно пов'язана з регіоном, культурою і історією. Дослідження Р. Сімс виконано у двох різних місцях в Англії. Науковиця дійшла висновку, що успішні туристичні напрямки повинні розширювати асортимент продуктів та послуг, які відрізнятимуть цей напрям від інших. Місцева їжа може бути успішним інструментом для диференціації, оскільки туристи вважають їжу автентичною (Sims, 2009).

На думку американських дослідників, повільну подорож можна охарактеризувати як надзвичайно різноманітний набір альтернативних туристичних пропозицій по всій Європі, Великобританії, Японії та Новій Зеландії, де заможніші люди живуть у безпосередній географічній близькості від місць призначення й існує розвинена інфраструктура для повільних транспортних засобів (Copway, Timms, 2012).

Майже всі автори перевагами повільного туризму вважають просування цілей сталого туризму, місцевих ініціатив, ініціатив «розвитку низу», які сприяють досягненню позитивних екологічних результатів.

Висновки. Виконане дослідження свідчить, що концепція повільного туризму, яка зародилася в Італії, набуває дедалі більшої уваги і

сприймається як альтернатива сучасному масовому туризму та його негативним впливам на місця, спільноти і, можливо, також самих туристів. Повільна подорож може відбуватися всюди і не обмежена часом; вона не передбачає мандрівки на великі відстані або з певною швидкістю. Мотивація до участі в цій формі туризму різна і варіюється від самих мандрівників, які глибоко стурбовані навколишнім середовищем, і туристів, які подорожують лише повільно, наприклад, тому що їм подобається їздити на велосипеді або ходити в походи.

Аналіз наукових публікацій на тему повільного туризму свідчить про зростаючий інтерес науковців до цієї теми. Наразі ми виокремлюємо чотири напрями досліджень: значення часу під час поїздки; місцезнаходження та діяльність у пункті призначення; транспортні засоби й досвід подорожей; екологічна обізнаність.

На нашу думку, концепція повільного туризму в умовах пандемії COVID-19 може стати для українського туризму однією з провідних. Для цього необхідні дослідження: як теорія і практика повільного туризму можуть допомогти впоратися з обмеженнями, що накладаються вірусом COVID-19 на суспільство, з невизначеністю і, можливо, змінами переваг відвідувачів? Як можна використати ідеї повільного туризму в Україні в організації збереження природної і культурної спадщини?

Упевнені, що ідеї повільного туризму спроможні надихати дослідні програми, ініціювати повільне партнерство і сприяти створенню процвітаючих туристичних напрямків та підвищенню якості життя українців.

References

- Aguiló, E., Alegre, J. and Sard, M. (2005). The persistence of the sun and sand tourism model. *Tour. Manag.*, 26, 219–231. [In English].
- Babou, I., Callot, P. (2009). Slow Tourism, Slow (r)évolution? *Cahier Espaces*, no. 100, 48–54. [In English].
- Burns, Peter, and Lyn Bibbings. (2009). The End of Tourism? Climate Change and Societal Challenges. *Twenty-First Century Society*, 4 (1), 31–51. [In English].
- Campbell, S. (1996). Green Cities, Growing Cities, Just Cities? Urban Planning and the Contradictions of Sustainable Development. *Journal of the American Planning Association*, 62 (3), 296–312. [In English].
- Cittaslow (2012). Cittaslow International Charter. Orvieto-Italy: International Cittaslow. Dennis Conway, Benjamin F. Timms Are Slow Travel and Slow Tourism Misfits, Compadres or Different Genres? *Tourism recreation research*. (Vol. 37(1), 2012, 71–76). [In English].
- Conway, D., Timms, B. F. (2012). Are Slow Travel and Slow Tourism Misfits, Compadres or Different Genres? *Tourism recreation research*. (Vol. 37(1), 71–76). [In English].

- Dickinson, J. (2009). Adapting Tourism For a Lower Carbon Future: A Slow Travel Approach. In M. Landre (Edt.). *Transport and Tourism: Challenges, Issues and Conflicts* (pp. 32–45). Rotterdam-Breda, the Netherlands: The Travel and Tourism Research Association Europe. [In English].
- Dickinson, J., Lumsdon, L. (2010). *Slow Travel and Tourism*. London-Washington, DC: Earthscan Publications Ltd. [In English].
- Dickinson, J. E., Lumsdon, L. M. and Robbins, D. (2011). Slow Travel: Issues for Tourism and Climate Change. *Journal of Sustainable Tourism*, 19 (3): 281–300. [In English].
- Fullagar, S., Wilson, E. and Markwell, K. (2012). Starting slow: Thinking through slow mobilities and experiences. In S. Fullagar, K. Markwell & E. Wilson (Eds.). *Slow tourism: Experiences and mobilities* (pp. 1–10). Bristol: Channel View Publications. [In English].
- Gardner, N. (2009). A manifesto for slow travel. *Hidden Europe Magazine*, 25, 10–14. [In English].
- Hall, Michael C. (2010). Changing Paradigms and Global Change: From Sustainable to Steady-state Tourism. *Tourism Recreation Research*, 35 (2) Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1080/02508281.2010.11081629>. [In English].
- Heitmann, S., Robinson, P., and Povey, G. (2011). Slow Food, Slow Cities and Slow Tourism. In P. Robinson, S. Heitmann, and P. Dieke (Eds.), *Research Themes for Tourism* (pp. 114–127). UK: CAB International. [In English].
- Higgins-Desbiolles, Freya. (2010). The Elusiveness of Sustainability in Tourism: The Culture-ideology of Consumerism and Its Implications. *Tourism and Hospitality Research*, 10 (2): 116–29. Retrieved from <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1057/thr.2009.31>. [In English].
- Honoré, C. (2004). *In Praise of Slowness: Challenging the Cult of Speed*. San Francisco: Harper San Francisco. [In English].
- HTHIC Heritage & Slow Tourism LAB*. Retrieved from <https://slowtourismlab.org/lab-committees/>. [In English].
- Lanz Kaufmann, E. (1999). *Wellness Tourismus: Marktanalyse und Qualitätsforderungen für die Hotellerie*. Forschungsinstitut für Freizeit und Tourismus der Universität Bern, Berne. [In German].
- Lipman, M. B., L. Murphy. (2012). Make Haste Slowly: Environmental Sustainability and Willing Workers on Organic Farms. In Slow S. Fullagar, K. Markwell, and E. Wilson (Eds). *Tourism: Experiences and Mobilities*. Bristol, pp. 84–98. UK: Channel View. [In English].
- Lowry, L. L., Back, R. M. (2015). Slow food, Slow Tourism and sustainable practices: A conceptual model. In H. G. Parsa, V. Narapareddy, J. Segarra-Ona, R. J. C. Chen (Eds.). *Sustainability, Social Responsibility and Innovation in Hospitality-Tourism*, pp. 71–89. Apple Academic Press: Palm Bay, FL, USA. [In English].
- Lumsdon, D. and McGrath, P. (2011). Developing a conceptual framework for slow travel: a grounded theory approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 19:3, 265–279. [In English].

- Matos, R. (2004). Can Slow Tourism Bring New life to Alpine Regions? In K. Weirmair, and C. Mathies (Eds.). *The Tourism and Leisure Industry Shaping the Future*, pp. 93–104. USA: Routledge. [In English].
- McGrath, P. and Sharpley, R. (2016). Slow travel and slow tourism: New concept or new label? In M. Clancy (Ed.). *Slow tourism, food and cities: Pace and the search for the “good life”*. London: Routledge. [In English].
- Nistireanu, P., Dorobantu, M. and Tuclea, C. (2011). The trilateral relationship eco-tourism — sustainable tourism — slow travel among nature in the line with authentic tourism lovers. *Revista De Turism. Studii Si Cercetari In Turism*, (11), 34–37. [In English].
- Oh, H., Assaf, A.G. and Baloglu, S. (2016). Motivations and goals of slow tourism. *Journal of Travel Research*, 55 (2), 205–219. [In English].
- Parkins, Wendy, Craig, Geoffrey.(2006). *Slow Living*. Berg. [In English].
- Petrini, C. (2001). *Flow Food: The Case for Taste*. New York: Columbia University Press. [In English].
- Petrini, C. (2007). *Slow Food Nation: Why Our Food Should Be Good, Clean, and Fair*. New York: Rizzoli Ex Libris. [In English].
- Rawlinson, J. (2011). *The Evolution of Slow Travel — International — March 2011*, retrieved October 22, 2012, from Mintel Oxygen. [In English].
- Sims, R. (2009). Food, place and authenticity: local food and the sustainable tourism experience. *Journal of Sustainable Tourism*, 17:3, 321–336. [In English].
- Yurtseven, H. R. and Kaya, O. (2011). Slow tourists: A comparative research based on Cittaslow principles. *American International Journal of Contemporary Research*, 1 (2), 91–98. [In English].

Надійшла до редколегії 11.09.2020 р.